

Een uitgesteld leven

Na afloop van een jazzconcert in Loosdrecht bood hij haar een lift aan – en een paar weken later hadden ze een relatie. Een maand nadat hij vijftientig werd, trouwden ze. Het huwelijk werd op zaterdag 10 maart 1968 voltrokken in het stadhuis van Oudewater; een foto van de ceremonie haalde de voorpagina van het *Algemeen Dagblad*. Datzelfde jaar werd dochter Charlotte geboren, 's morgens vroeg om half zeven in het Amsterdamse Prinsengrachtziekenhuis. 'Een uiterst emotionele gebeurtenis', herinnert hij zich. 'Toen ze er eenmaal was, stapte ik het ziekenhuis uit en een café in de Jordaan binnen. Daar vertelde ik twee wildvreemden enthousiast dat ik zojuist voor het eerst vader was geworden. Ze duwden me meteen een biertje handen.' Drie jaar later, in 1971, kwam dochter Pien ter wereld, ook dat was 'heel emotioneel'.

Dat met ingang van maart 1968 van optredens als zanger minder terecht kwam, had niet zozeer met het vaderschap te maken, maar was een gevolg van de oproep om zich als dienstplichtig militair te melden bij de Palmkazerne in Bussum. De komende achttien maanden was hij gelegerd in de Oranje Nassau Kazerne aan de Amsterdamse Sarphatistraat. Het jonge gezin bewoonde een boot aan het Zeeburgerpad; vanuit zijn woonkamer kon hij zien of in de kazerne het licht aan was. Gewoonlijk sliep hij thuis, tenzij hij was ingeroosterd als wachtcommandant of Sergeant van de Week. In augustus 1969 zwaaide hij af als sergeant bij de 626 Werkgroepencompagnie, onderdeel van de 413 bataljon Intendance.

Een student die voldoende studentenpunten haalde, kon uitstel krijgen voor militaire dienst. Dat was een paar keer gelukt, mede dankzij de inspanningen van een invoelende studentendecaan, maar uiteindelijk was er geen ontkomen aan en moest hij onder de wapenen. Hij was zo'n vijf jaar ouder dan de dienstplichtige onderofficieren en bovendien beroemd van de plaatjes die hij had gemaakt. Dat verschafte hem een zekere status; hij wist zich uitstekend te handhaven te midden van de

rauwdouwers en schreeuwlelijken in de groep. Niemand zou last van hem hebben, alleen al vanwege het feit dat hij veel met zijn neus in de boeken zat. Na zijn afzwaaien als militair wilde hij zo snel mogelijk afstuderen als psycholoog. Daarmee zou een einde komen aan het uitgestelde leven dat hij jarenlang had moeten leiden. Als hij nooit meer naar de kazerne of naar de universiteit hoefde, kon hij eindelijk storten op de activiteiten die hij onder het hart droeg: zingen, optreden en andere leuke dingen.

Sergeant-majoor Jan van Dort stond berucht om zijn rechtlijnigheid, maar hij was trots dat een Bekende Nederlander deel uitmaakte van zijn staf. Edwin ging naar huis in het groene werktenu, zonder zich om te kleden in 'VT' (vrije tijd-tenu), zoals verplicht was. Van Dort zei dat dit geen pas gaf, maar legde geen sancties op.

Zangeres Conny van Bergen kwam naar de kantine met de New Orleans Syncopaters om een feestavond voor de rekruten op te leuken; optredens voor soldaten waren in die tijd een belangrijke inkomstenbron voor artiesten in het lichte genre. Hij zat op de tweede rij, vanaf het podium merkte Conny hem op tussen het publiek. Ze wenkte hem, hij nam het onder applaus uit de zaal voor één nummer over van de drummer en ging weer tussen het publiek zitten. Aan het einde van de avond zag hij haar op hoge hakken over de binnenplaats van de kazerne lopen. Ze stapte in haar Fiat 850 Sport en verdween uit het zicht. 'Zij reed haar vrijheid tegemoet, ik moest naar de slaapzaal met stapelbedden.' Hij werd prompt overrompeld door een diepe melancholie.

Sergeant Rutten werd vanwege regelmatig ongeoorloofd verzuim op het matje geroepen bij de compagniecommandant. Hij flapte er in een opwelling uit: 'Ik word verscheurd door het Burgerlijk Wetboek en de krijgstucht. Ik moet mijn echtelijke plichten nakomen, ik ben vader van een kind. Ik krijg van twee kanten op mijn flikker. Wilt u het voor mij oplossen?' De commandant 'moest even slikken' en zei niets – zwijgen dat kon worden uitgelegd als begrip voor de netelige situatie waarin zijn ondergeschikte verkeerde. Een soortgelijke ervaring onderging hij

toen hij zich vanwege zijn frequente afwezigheid moest melden op het kantoor van de Marechaussee aan het Frederiksplein. Opnieuw zat hij de mazzel om tegenover een functionaris te zitten die werd geacht hem vermanend toe te spreken, maar aan de andere kant wilde laten blijken dat hij de beroerdste niet was: 'U bent er heel vaak niet. Begrijp me goed, ik ben weliswaar van de Marechaussee, maar ik ben primair mens.' Dat viel dus weer dik mee. Nadat hij weer eens op het appel door louter afwezigheid had geschitterd, smeekte hij de commandant om hem een MILVA (afkorting van Militaire Vrouwen Afdeling) beschikbaar te stellen: 'Als zij 's morgens de haren uit het doucheputje haalt, kan ik hier op tijd gevulde koeken komen eten.'

En het wérkte. Door 'constant een lichte toets aan te brengen', had hij de lachers op zijn hand en kwam hij weg met lichte vergrijpen waar anderen zwaar voor gestraft werden. Zelfs nadat hij twintig jaar uit dienst was, had hij succes van zijn beproefde truc. Met de oproep die hij had ontvangen om op een herhalingsoefening verschijnen, fietste hij naar het stadhuis waar hij naar het loket voorover boog. 'Heerlijk! Buitenlucht, kokosmakronen, beetje tijgeren... Ik verheug me hier op.' De ambtenaar reageerde verbaasd: 'Mooi zo. Dat maken we niet vaak mee.' Waarop hij: 'Eén klein dingetje nog. Ik heb contracten liggen voor vier optredens en ik moet nog een paar andere verplichtingen nakomen. Kunt u dat voor mij in orde maken?'

Als dienstplichtig militair had hij tijd om zijn kandidaats psychologie te halen. Daarna had hij even moeten dóórpakken voor zijn doctoraal, maar daar kwam het niet van. Hij heeft geen idee wat hem belemmerde om de eindstreep te halen. 'Aan het einde van mijn studie heb ik empirisch onderzoek gedaan naar dimensies in muziekbeoordeling, met vooronderzoek, statistische analyse, factooranalyse en een doos vol ponskaarten. Alleen: het verslag heb ik nooit geschreven. Vraag me niet waarom. Ook moest ik nog een tentamen doen over vijftienhonderd vrij te kiezen literatuurpagina's. Niet gedaan. Jammer.'

Nadat hij was afgezwaaid uit dienst bleef hij nog wel een jaar schrijven voor de *Legerkoerier* waar hij maandelijks een pagina vulde met de rubriek *Disco Koerier*. In maart 1970 meldde hij dat zich een 'vreemd voorval' had voorgedaan in een Nederlandse legerplaats. 'Men draaide daar na elkaar de platen *Alleen voor feestneuzen* met het Carnavalsorkest o.l.v. Jan Lol met zang van de Kermisgangers en de plaat *Feest, feest, feest* ('dertien daverende krakers') met Johnny Hoes, de Wama's, Ria Valk en de Marinierskapel. De volgende verschijnselen bleken zich bij de luisterende militairen voor te doen: (1) de huis is bleek, koud en klam, (2) vooral een koude neuspunt, (3) zweetdruppeltjes op het voorhoofd, (4) snelle zwakke pols, (5) sufheid, gelatenheid, (6) vaak kwellende dorst. Wat te doen om in de toekomst eerste hulp te bieden: (1) zet de plaat af, (2) zet Nancy Wilson op, (3) leg de persoon in kwestie makkelijk neer, (4) hoofd laag, alles los, (5) houd hem warm, (6) geen alcoholische dranken, (7) stel hem gerust.'

Nadat hij zijn dienstplicht had uitgezeten, liep zijn agenda niet bepaald direct vol met boekingen voor zangoptredens. Hij was er anderhalf jaar tussenuit geweest en droeg intussen wél de verantwoordelijkheid voor een gezin. Peinzend over mogelijkheden om als kleine zelfstandige de periode te overbruggen waarin hij financieel krap zat, schoot hem de naam Eli van Tijn te binnen, in die dagen een in meer dan één opzicht toonaangevende geluidstechnicus. In diens studio Artisound aan de hoofdstedelijke Kloveniersburgwal had de Gold Coast Combo destijds het plaatje *Swingin' Swayers* en de plaat *Takin' a chance on Edwin* opgenomen. Behalve muziek registreerde Van Tijn ook reclamespotjes, aanvankelijk voor Radio Luxemburg, per 1 juni 1965 – toen de Stichting Ether Reclame (STER) commercials ging uitzenden via de publieke radio- en televisiekanalen – vooral voor Hilversum. Dat scheen een lucratieve business te zijn – en dat wás het ook.

Edwin Rutten wist dat hij met die stem van hem vele, waarschijnlijk alle kanten uit kon. Hij belde Eli van Tijn met de vraag wat het zou kosten om de studio Artisound voor een uur te huren zodat hij daar zes zelf geschreven commercials kon opnemen. Soft

selling, hard selling, vertrouwenwekkend, warme donzen dekens, een afwasmiddel – zes demo's, gewoon om te laten horen dat hij het kón, en dat bandje zou hij vermenigvuldigen en naar een zwik reclamebureaus sturen.

Zijn beschikbaarheid voor het inspreken van reclamespotjes bleef niet onopgemerkt. Het ging hard. Er gingen dagen voorbij waarop hij diverse opdrachtgevers bediende. Zijn dochter kwam binnen en zei: 'Va, je had zojuist het hele STER-blok.' In de branche circuleerde de grap dat de lettercombinatie STER stond voor STEunfonds Edwin Rutten. Van de op hoge toon met elkaar conserverende pannensponsjes (onder de indruk van elkaars schuurkracht) tot de met een donker timbre uitgesproken aanbeveling van een levensverzekering – hij bestreek het complete arsenaal. 'Hoe minder mijn stem herkend werd, des te mooier ik het vond.'

Er was sprake van enige competitie, zo vertelde Aart Staartjes in 1996 aan Matthijs van Nieuwkerk van *Het Parool*. Hij had zojuist een spotje voor luiers van het merk Huggies ingesproken. 'Is wel geestig, want Edwin Rutten maakt reclame voor luiers van Pampers. Over dat inspreken van zo'n tekstje doe ik gemiddeld een half uurtje. Edwin wil overigens altijd meer geld hebben dan ik. Ik heb Huggies gedaan voor tweeduizend gulden en Edwin zit daar boven.'

Ze wilden Staartjes strikken voor Crocky-chips, drie televisiecommercials voor 9.000 gulden. 'Ja dag, zei ik, dat is zelfs voor een commercial nog te weinig. Waarop zij zeiden: "Ach meneer Staartjes, het is maar voor kinderen".'

Ook Edwin Rutten bleef kritiek vanwege zijn uitstapje naar de lucratieve branche van radio- en televisiecommercials niet bespaard. Tuurlijk niet. De man van de fijne jazzliedjes en het gevoelige Nederlandstalige repertoire kreeg het verwijt dat hij zijn 'zakken aan het vullen' was en was gezwicht voor het grote geld. In zo'n geval had hij zijn antwoord klaar: 'Ben jij wel eens voor zoiets gevraagd? Je zou het niet doen, hè?'

Voor Kodak nam hij de op flexibel plastic uitgevoerde single *Wil je nog een keertje deze kant uitkijken?* op, voor Pepsi Cola zong hij met de Joseph Lam Jazz Band *Als ik Bep zie, wil ik Pepsi*.